"बाल संरक्षण -- हामी सबैको कर्तव्य हो" भनिने पर्चाका लागि

बाल संरक्षण -- हामी सबैको कर्तव्य हो

बालबालिकाको वृद्धि र विकासका लागि उनीहरूका आमाबुवा र स्याहारकर्ताहरूको मायाका साथ-साथै उचित स्याहार र अनुशासन आवश्यक पर्छ। बालबालिकाको शारीरिक र मनोवैज्ञानिक सुरक्षा वा स्वास्थ्यलाई उनीहरूका आमाबुवा वा स्याहारकर्ताद्वारा खतरामा पारिएको वा लापरवाही गरिएको छ भने, यसले बालबालिकामा विपरित प्रभावहरू पार्नेछ। यी प्रभावहरूले सामान्यतया अन्य मानिसहरूद्वारा ल्याइएको भन्दा ठूलो क्षति पुर्‍याउँछ। मनोवैज्ञानिक रूपमा, हानी पुगेका/दुर्व्यवहार गरिएका बालबालिकाहरूले शारीरिक चोटपटकबाट मात्र नभएर शरीरको प्रकार्य र बौद्धिक विकासमा हानिका विभिन्न डिग्रीबाट पनि पीडा महसुस गर्नेछन् जसले गम्भीर अवस्थाहरूमा मृत्यु पनि निम्त्याउन सक्छ। मनोवैज्ञानिक र सामाजिक हिसाबले, बालबालिकाहरूको व्यवहार, भावना, धारणा र अन्तर व्यक्तिगत सम्बन्धसँगै समस्याहरू उत्पन्न हुनेछन्। यदि समस्याहरूलाई ठीक तरिकाले समाधान गरिएका छैनन् भने, उक्त समस्याहरूले बच्चाहरूलाई आघात पुर्‍याउन सक्छन् र अर्को पुस्ताहरूलाई सम्भावित समस्याहरू देखाएर उनीहरूको पालन-पोषण र बाल अनुशासनलाई पनि प्रभाव पार्न सक्छ।

बालबालिकालाई हानि/दुर्व्यवहारबाट जोगाउनु मात्र बाल अधिकार नभई उनीहरूका आमाबुवा/अभिभावक, स्याहारकर्ता र समाजको जिम्मेवारी पनि हो। बालबालिकाको लिङ्ग, उमेर, जाति, भाषा, धर्म, निवासको स्थिति, स्वास्थ्य अवस्था, व्यवहारको क्षमतामा ध्यान नदिइकन, बच्चामाथि भएको दुर्व्यवहार रोक्न व्यवहारिक भएसम्म आमाबुवा र सबै क्षेत्रहरूले बालबालिकाको शारीरिक तथा मनोवैज्ञानिक सुरक्षालाई सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।

बाल दुर्व्यवहार भनेको के हो

बाल दुर्व्यवहारलाई आयोग वा बहिष्कारको कुनै पनि कार्यको रूपमा परिभाषित गरिन्छ जसले 18 वर्ष भन्दा मुनिका व्यक्तिहरूको शारीरिक/मनोवैज्ञानिक स्वास्थ्य र विकासलाई जोखिममा पार्दछ वा असर पुर्‍याउँछ।

बाल दुर्व्यवहार त्यस्ता व्यक्तिहरूद्वारा प्रतिबद्ध गरिएको हुन्छ जो उनीहरूका विशेषताहरूद्वारा (उदाहरण: उमेर, स्थिति, ज्ञान, संगठनात्मक संरचना) भेदभावपूर्ण शक्तिको स्थितिमा हुन्छन् जसले बच्चालाई असुरक्षित गराउँछ। उनीहरू बच्चाको स्याहार वा निरीक्षणका लागि जिम्मेवार छन् वा उनीहरूको अवस्था/पहिचानको कारण बच्चाको स्याहार वा निरीक्षणमा भुमिका निर्वाह गर्दछन्। बाल यौन दुर्व्यवहारका घटनाहरूमा, उनीहरूले त्यस्ता अन्य व्यक्तिहरुलाई पनि समावेश गर्छन् जो बच्चाका भेदभावपूर्ण शक्तिको स्थितिमा हुन्छन्। बच्चालाई चिन्न वा नचिन्न सक्ने व्यक्तिहरू वयस्क वा नाबालक

हुन सक्छन्।

हानि/दुर्व्यवहारको प्रकार

(1) शारीरिक हानि/दुर्व्यवहार

बच्चामा हिंसात्मक वा अन्य तरिकाले शारीरिक चोटपटक वा यातनालाई जनाउँदछ(उदाहरण: हिर्काउने, खुट्टाले हिर्काउने, वस्तुले हिर्काउने, विष खुवाउने,श्वास अवरोध पार्ने, पोल्ने,शिशुलाई हल्लाउने वा कारणबद्ध रूपमा अशक्त व्यक्तिको लक्षण देखाउने), जहाँ चोट पुर्याउन एक निश्चित ज्ञान वा उचित शंका हुन्छ।

शारीरिक हानि/दुर्व्यवहार बारे थप जानकारी निम्नानुसार छ।

शारीरिक हानि/दुर्व्यवहारका सम्भावित सूचकहरू

शारीरिक सूचकहरू

- चोट, काटेको घाउ, टोकेको घाउ, पोलेको घाउ, पिल्सिएको, फ्र्याक्चर, आन्तरिक चोटपटक वा कुनै अन्य चोटपटकहरू जुन दर्घटनाका कारण हुने असम्भव छ
- बच्चालाई बाँधिएको हुन सक्छ भन्ने संकेत गर्ने हातहरू, नाडीहरू, खुट्टाहरू, गोलीगाँठोहरू, पेट र कम्मरमा देखिएका चिन्हहरू
- बच्चालाई धेरै पटक चोटपटक लागेको हुन सक्छ भन्ने संकेत गर्ने दुवै नयाँ र पुरानो चोट वा चोटपटकहरू
- बच्चा एकदमै थकित, कमजोर देखिन्छ वा कपाल झरेको वा निराशाको संकेत देखाउँछ

व्यवहारात्मक सूचकहरू

- अभिभावक/स्याहारकर्ता/बच्चाद्वारा बच्चालाई भएको चोटपटकको कारण/क्रमका विवरणहरू धारण गरिएका चोटपटकहरू सँग अविश्वसनीय/ विपरीत वा लागेको चोटपटकसँग असमान छ ।
- चोटपटक लागेको बच्चाको लागि चिकित्सा सुझाव खोज्न असफल वा ढिलाई
- बच्चाले आफ्नो शरीर ढाक्नको लागि लगाएको कपडाहरूको अधिकतम मात्रा
- बच्चाले नाटकिय रूपमा वा नियमित व्यवहारहरूमा हुने हानि/ दुर्व्यवहारको दृश्यहरू दोहोराउने/देखाउने

दुर्व्यवहारपूर्ण (पहिले "सेकन बेबी सिन्ड्रोम" भनेर चिनिने) मस्तिष्क आघात

- दुर्व्यवहारपूर्ण (पहिले "सेकन बेबी सिन्ड्रोम" भनेर चिनिने) मस्तिष्क आघात भन्नाले शिशु वा साना बालबालिकालाई तीव्र रूपमा हल्लाउँदा वा बलपूर्वक हिर्काउने, हान्ने, तान्ने आदि बाट पर्न जाने गम्भीर चोटपटकहरूलाई व्याख्या गर्छ।
- मानिसको मस्तिष्कको तन्तु र खप्परको बीचमा खाली ठाउँ हुन्छ जसकारण तिनीहरू कसिलो तरिकाले सँगै जोडेको हुँदैनन् । बच्चाहरू नरम मस्तिष्क र घाँटीमा हुने मांशपेशी पूर्णरूपले विकासमा नभएको कारणले विशेष रूपमा अतिसंवेदनशील हुन्छन्। शीघ्र वेग–कम गतिको बलले केही सेकण्डको लागि बच्चालाई तीव्र रूपमा हल्लाउने वा तिनीहरूलाई शारिरीक बल लगाउनाले दुवैले स्थायी मस्तिष्कमा क्षति, अन्धोपन, सिजर वा मृत्यु पनि हुन सक्ने जस्ता गम्भीर चोटपटकहरू निम्त्याउँदै उसको नाजुक मस्तिष्कमा क्षति हुनेछ।
- यो स्याहारकर्ताले रोइरहेको बच्चालाई चुप लगाउनको लागि रिस वा निराशाले आवेगशील प्रतिक्रिया जनाउँदा हुन सक्छ। यद्यपि, बच्चालाई हल्लाउनाले गम्भीर नतिजाहरू निम्त्याउनेछ र त्यसैले बच्चालाई बलपूर्वक कहिल्यै पनि नसम्हाल्नुहोस् ।
- दुर्व्यवहारपूर्ण मस्तिष्क आघात र लगातार रोइरहेको बच्चालाई सम्हाल्ने गर्ने बारे विवरणहरूका लागि, कृपया स्वास्थ्य विभागको यस वेबसाइटमा सन्दर्भ लिनुहोस्: https://www.fhs.gov.hk/english/health_info/child/13041.html.
- सेकन बेबी सिन्ड्रोम बारे अडियो-भिजुअल संशाधानहरूको लागि, कृपया स्वास्थ्य विभागको यस वेबसाइटमा सन्दर्भ लिनुहोस्: https://www.fhs.gov.hk/tc_chi/mulit_med/000019.html (क्यान्टोनिज संस्करणमा मात्र उपलब्ध छ)।
- तपाईंलाई आफ्नो बच्चालाई गम्भीर वा तीव्र रूपमा हल्लाएको छ भन्ने थाहा भएमा वा शंका लागेमा, अस्पताल प्राधिकरणको अस्पतालमा जति सक्दो छिटो आफ्नो बच्चाको चिकित्सकीय परीक्षण व्यवस्थित गर्नुहोस्। अप्ठ्यारो, दोष वा डरको कारणले कुनै पनि कुरा नलुकाउनुहोस्। तपाईंले चिकित्सा कर्मचारीलाई साँचो कुरा बताउनुपर्छ र आफ्नो बच्चालाई एकदमै उत्तम उपचार प्राप्त गर्न दिनुपर्छ।

शारीरिक सजायलाई शारीरिक हानि/दुर्व्यवहारको रूपमा लिन सकिन्छ?

- शारीरिक सजायले प्राय: बच्चाको व्यवहार परिवर्तन वा नियन्त्रण गर्नको लागि बच्चालाई पीडा दिन उसलाई हिर्काउने कुरालाई जनाउँछ। धेरैजसो अवस्थाहरूमा, शारीरिक सजाय बालबालिकाहरूलाई हानी पुऱ्याउने कुनै पनि अभिप्राय बिना अनुशासनको लागि बालबालिका प्रति अभिभावक/स्याहारकर्ताद्वारा प्रयोग गरिएको छ। यद्यपि, शारीरिक

सजाय बाल अनुशासनमा प्रयोग गर्ने उचित वा प्रभावकारी तरिका होइन। अभिभावक/स्याहारकर्ताहरू उत्तेजित भएअनुसार, सजाय बढ्न वा अधिकतम हुन सक्छ र उनीहरूको भावनाहरू पोख्नको लागि सो माध्यममा परिवर्तन हुन सक्छ। यो बाल अनुशासनको उद्देश्य प्रदान गर्न मात्र असफल नभएर धेरै अनुचित परिणाम निम्याउँछ। बालबालिकालाई शारीरिक चोटपटक लाग्ने बाहेक, शारीरिक सजायले बालबालिकाको मनोवैज्ञानिक विकासमा पनि हानी पुऱ्याउनेछ, जस्तै, आत्म-सम्मानलाई हानी पुऱ्याउने वा समस्या समाधान गर्नमा हिंसा प्रयोग गर्नको लागि बालबालिकाको प्रवृत्तिलाई प्रेरित गर्नेछ । यस बाहेक, आमाबुवा-बच्चाको सम्बन्ध पनि प्रतिकूल रूपमा प्रभावित हुनेछ।

- धेरैजसो शारीरिक हानि/दुर्व्यवहारका मामिलाहरू अभिभावकहरूद्वारा आफ्ना बालबालिका प्रति गरिने शारीरिक सजायबाट उत्पन्न हुन्छ। कस्तो प्रकारको शारीरिक सजायले शारीरिक हानि/दुर्व्यवहार संगठित गर्छ भनी व्याख्या गर्ने बारे कुनै वास्तविक मानक छैन। कर्मचारीले व्यक्तिगत मामिलाहरूको विशेषताहरू मूल्याङ्कन गर्नुपर्छ। प्राथमिक विचार भनेको अभिभावक/स्याहारकर्ताले बच्चालाई हानी पुऱ्याउने कुनै पनि अभिप्राय छ वा छैन भन्ने कुरा बाहेक उहाँहरूको व्यवहारद्वारा बच्चाको शारीरिक/मनोवैज्ञानिक स्वास्थ्य र विकासमा भएको हानी र सम्भावित प्रभाव हो।

शारीरिक रूपमा हानी पुगेको/दुर्व्यवहार भएको बालबालिका प्रति कस्ता प्रभावहरू हुनेछन्?

- हानी पुगेको/दुर्व्यवहार भएका बालबालिकाहरूले शारीरिक चोटपटक र पीडाबाट मात्र नभएर शरीरको प्रकार्य र बौद्धिक विकासमा हानिका विभिन्न डिग्रीबाट पनि पीडा महसुस गर्नेछन् जसले गम्भीर अवस्थाहरूमा मृत्यु पनि निम्त्याउन सक्छ।
- साथै, बालबालिकाहरूको व्यवहार, भावना, धारणा र अन्तर व्यक्तिगत सम्बन्धसँगै समस्याहरू उत्पन्न हुनेछन्। यी समस्याहरूलाई राम्रोसँग समाधान गरिएन भने, बालबालिकाको विकासलाई प्रभाव पारेर आघात पनि निम्त्याउनेछ। उक्त समस्याहरूले आउँदो पुस्ताहरूलाई सम्भावित समस्याहरूका कारण उनीहरूको पालन-पोषण र बाल अनुशासनलाई पनि प्रभाव पार्न सक्छ।

(2) यौन दुर्व्यवहार

- बच्चालाई यौन शोषण वा दुर्व्यवहारका लागि कुनै पनि यौन गतिविधिमा भाग लिन बाध्य बनाउँछ वा प्रलोभनमा पार्छ र बच्चाले मानसिक अपरिपक्वताका कारण आफूलाई हुने यौन दुर्व्यवहारमा सहमत हुँदैन वा पूर्ण रूपमा बुझ्दैन।
- यो यौन क्रियाकलापमा बालबालिकाहरूसँग प्रत्यक्ष शारीरिक सम्पर्क राख्ने वा नराख्ने व्यवहारहरू समावेश हुन्छन् (उदाहरण: बलात्कार, मौखिक यौन, बच्चालाई अरूसँग हस्तमैथुन गर्न दिने/उसका लैङ्गिक अङ्गहरू देखाउने, अश्लिल सामग्रीको उत्पादन, आदि)
- यौन दुर्व्यवहारमा पुरस्कार वा अन्य तरिका मार्फत बच्चालाई प्रलोभनमा पार्ने कुराहरू समावेश हुन्छन्, बच्चालाई लैङ्गिक दुर्व्यवहारको अभिप्रायमा उसको विश्वास प्राप्त गरेर विभिन्न तरिकाले बच्चा सँग सम्बन्ध स्थापना गर्ने र/वा भावनात्मक सम्बन्धहरू पनि

समावेश हुन्छन् (उदाहरण: मोबाइल फोन वा इन्टरनेट मार्फत बच्चासँग सञ्चार गर्ने)।

- एक किशोर र अन्य व्यक्तिबीचको सहमतिले गरिएको यौन गतिविधिमा पनि व्यक्तिद्वारा यौन शोषण संलग्न हुन सक्छ जसका विशेषताहरू किशोर-किशोरीको भेदभावपूर्ण शक्तिको स्थितिमा छन्।

यौन दुर्व्यवहार बारे थप जानकारी निम्नानुसार छ।

यौन दुर्व्यवहार बारे कल्पित कथा विपरित यथार्थ

कल्पित कथा	यथार्थ
☒ यौन दुर्व्यवहारका प्रकारहरू भनेको बलात्कार, हाडनाता र अनुचित आक्रमण मात्र हुन्।	☑ यी आक्रामक व्यवहारहरू बाहेक, शारीरिक सम्पर्क बिनाका केही कार्यहरू, जस्तै अनुचित अनावरण, बच्चालाई अरूहरूलाई मास्टरबेट गर्न लगाउने/उहाँको लैङ्गिक अङ्गहरू देखाउन वा अश्लिल तरिकामा निम्त्याउन/अन्य व्यक्तिहरूको यौनजन्य क्रियाकलापहरू/अश्लील चलचित्र, भिडियो वा प्रकाशनहरू हेर्न लगाउने आदि., अश्लिल सामग्रीको उत्पादन, आदि पनि यौन दुर्व्यवहार कार्य हुन्। यौन दुर्व्यवहारमा बच्चालाई यौनजन्य दुर्व्यवहारको उद्देश्यले उसको विश्वास जित्नको लागि विभिन्न माध्यमबाट इच्छा पूर्वक उसँग सम्बन्ध/भावनात्मक सम्बन्ध निर्माण गर्ने कार्य समावेश हुन्छ (जस्तै, मोबाइल फोन वा इन्टरनेटको माध्यमबाट बच्चासँग कुरा गर्ने)। किशोर-किशोरी र अर्को व्यक्तिको बीचमा यौनजन्य क्रियाकलाप सहमतिका साथ भएतापनि, यसमा उसको/उनको व्यक्तिगत गुणले किशोर-किशोरीलाई शक्तिको अन्तर भएको व्यक्तिले गरेको यौन शोषण समावेश भएमा, यसलाई पनि यौन दुर्व्यवहार मानिनेछ।
☒ बालबालिकाहरूलाई अपरिचित व्यक्तिहरूले मात्र यौन दुर्व्यवहार	☑ धेरैजसो अवस्थाहरूमा, अपराधीहरू बच्चाले चिनेको व्यक्ति हुन्छन्। उनीहरू बच्चाले विश्वास र माया गर्ने अधिकारी व्यक्ति हुन्छन्। उनीहरू बच्चाका आफन्तहरू पनि हुन सक्छन्। अपराधीहरूले बच्चालाई प्रतिपादन, उपहार, युक्ति वा

	गर्छन्।		जबरजस्ती पनि गरेर यौन समगम वा यौनजन्य कार्यहरूमा प्राय: संलग्न गर्छन्।
☒	केटीहरू मात्र यौनजन्य दुर्व्यवहारको शिकार हुन्छन्।	☑	केटाहरू पनि समान वा विपरित लिङ्गका अपराधीहरूद्वारा यौन दुर्व्यवहारका पीडितहरू हुन सक्छन्।

यौन दुर्व्यवहारका सम्भावित सूचकहरू

यौन दुर्व्यवहारको सामना गरेका धेरैजसो बालबालिकाहरूले आफ्नो दुर्व्यवहारपूर्ण अनुभवको खुलासा गर्न चाहन्नन् वा खुलासा गर्न डराउँछन्। तिनीहरूलाई अपराधीहरूले यसको बारेमा कसैलाई पनि नबताउन भनी राजी बनाएका वा धम्की दिएका हुन सक्छन्। यौन दुर्व्यवहारको सामना गरेका बालबालिकाहरूमा व्यवहारात्मक, भावनात्मक वा शारीरिक परिवर्तनहरू देखिन सक्छ। वयस्कहरू बच्चाका निम्न सूचकहरू बारे सचेत रहनुपर्छ:

शारीरिक सूचकहरू

- लैङ्गिक क्षेत्रमा देखेको, सुन्निएको वा चिलाएको भनी गुनासो गर्ने
- शौचालय प्रशिक्षण प्राप्त गरेतापनि मलत्याग वा मूत्राशय नियन्त्रण गर्न नसक्ने
- बारम्बार मूत्र मार्गमा संक्रमण हुने
- यौन संक्रमक रोग हुने
- गर्भावस्था

व्यवहारात्मक सूचकहरू

- यौन समगम वा यौनजन्य व्यावहार बारे ज्ञान हुने जुन बच्चाको उमेरअनुसार अपेक्षाभन्दा बाहिर छ
- बच्चाले वयस्कहरुको शरीरको भागहरूमा विशेष इच्छा देखाउने वा उनीहरूको शरीरको संवेदनशील भागहरूमा बारम्बार छोइरहने
- खेल वा नियमित व्यवहारमा यौन दुर्व्यवहारका दृश्यहरू प्रदर्शन गर्ने/ दोहोराउने
- ठूलो उमेरको बच्चाले आफ्नो विपरित लिङ्गको आमाबुवासँग बारम्बार एउटै विस्तरा साझा गर्छ
- पर्याप्त स्वयं-स्याहारका क्षमताहरू भएको बच्चा जसको स्याहारकर्ताले प्राय: उसको व्यक्तिगत स्वास्थ्य/स्याहार सम्बन्धी कामहरूको ख्याल राख्छ (जस्तै, नुहाउने, शौचालय प्रयोग गरेपछि सफा गर्ने, कपडाहरू फेर्ने, आदि।)
- अधिकतम हस्त मैथुन
- एक्लै हुनबाट धेरै डराउने, अन्य व्यक्तिहरूको आँखामा हेर्न नचाहने
- कही वा समान लिङ्ग/निश्चित पहिचान भएको व्यक्ति(हरू)/कसैसँग बस्न उच्च रूपमा

प्रतिरोधक हुने

- बारम्बर नराम्रो सपना आउने, राम्रोसँग सुत्न कठीन हुने वा निन्द्रा नलाग्ने
- उदासी, तुच्छ महसुस गर्ने र स्वयं-हानि वा आत्महत्या प्रवृत्ति हुने
- व्यवहारात्मक समस्याहरू (जस्तै, एनोरेक्सिया/बुलिमिया, मोटोपन, स्वयं-हानि, घरबाट भाग्ने, आत्महत्या, प्रोमिस्किटी, मद्यपान र लागुऔषध दुर्व्यसन)

माथि दिइएका सूचकहरू सन्दर्भका लागि मात्र हुन्। माथि दिइएका कुनै पनि सूचकहरू अवलोकन गरिएमा, थप अन्वेषण गर्न सुझाव दिइएको छ।

मलाई बच्चालाई यौनजन्य रूपमा दुर्व्यवहार गरिएको छ भन्ने शंका लागेमा मैले के गर्नुपर्छ?

गर्न हुने कुराहरू	गर्न नहुने कुराहरू
✓ शान्त र विश्वासनीय व्यवहार कायम राख्नुहोस्	× उत्तेजित हुने, पक्षपातपूर्ण/शंकास्पद व्यवहार अपनाउने
✓ बच्चासँग सुरक्षित वातावरणमा कुरा गर्नुहोस्	× आलोचनात्मक टिप्पणीहरू गर्ने
✓ बच्चालाई परिस्थिति बुझ्नको लागि के भएको छ भन्ने कुरा खुलासा गर्न प्रोत्साहन गर्नुहोस्	× काल्पनिक वा नेतृत्व गर्ने प्रश्नहरू सोध्ने
✓ बच्चालाई तपाईंले उहाँको भावनाहरू बुझ्नुहुन्छ र उहाँको समस्यालाई गम्भीर रूपमा ह्याण्डल गर्नुहुनेछ भन्ने कुराको आश्वासन दिनुहोस्	× बेवास्ता/अबुझपन
✓ बच्चालाई उहाँले यौन दुर्व्यवहारको घटना खुलासा गरेर राम्रो काम गर्दै हुनुहुन्छ भन्ने कुराको आश्वासन दिनुहोस्	
✓ बच्चालाई यौन दुर्व्यवहार गलत हो र गोप्य राख्नु हुँदैन भन्ने कुरा थाहा दिनुहोस्	
✓ बच्चालाई यौनजन्य रूपमा दुर्व्यवहार हुनु उहाँको गल्ती होइन भन्ने कुरा थाहा दिनुहोस्	

बच्चाले आफूलाई यौनजन्य रूपमा दुर्व्यवहार गरिएको भन्ने कुरा खुलासा गरेमा:

गर्न हुने कुराहरू	गर्न नहुने कुराहरू
✓ सामाजिक कार्यकर्ता, प्रहरी वा चिकित्सक, आदि जस्ता पेशेवरहरूसँग तुरून्तै मद्दत खोज्ने	✗ अपराधीलाई बच्चाको अगाडि टिप्पणी दिने वा दोष लगाउने
	✗ बच्चालाई खुलासाका परिणामहरूको डरको लागि घटनालाई लुकाउन अनुरोध गर्ने
	✗ बच्चालाई अन्य व्यक्तिलाई आफूसँग यौनजन्य कार्यहरू गर्न आकर्षण गर्न/अनुमति दिएको
	✗ भनि दोष लगाउने बच्चाले भनेको कुरामाथि प्रश्न/प्रतिप्रश्न गर्ने

शंका लागेको अवस्थामा:

✓ तपाईंले सामाजिक कार्यकर्ता, प्रहरी वा चिकित्सक, आदि जस्ता पेशेवरहरूसँग मद्दत खोज्न सक्नुहुन्छ।

यौन दुर्व्यवहार कसरी रोक्ने?

- बालबालिकाहरूलाई निम्न कुरा बुझ्न दिनुहोस्:
  - अपराधीहरू अपरिचित वा उहाँहरूको चिनेको व्यक्तिहरू हुन सक्छन्।
  - केही शरीरका भागहरू जस्तै, स्तन, गुप्तांगहरू आदि यति निजी हुन् कि अन्य कसैले छुनुहुँदैन।
  - उहाँहरूलाई आफ्ना शरीरमा कसैले पनि कुनै पनि नकारात्मक व्यवहारले छोएको र अमैत्रीपूर्ण अनुरोध गरेको (उहाँहरूको अभिभावक वा नातेदारहरूको कुनै पनि व्यक्ति) कुरालाई अस्वीकार गर्ने अधिकार उहाँहरूको स्वामित्वमा हुन्छ।
  - उहाँहरूले आफ्नो टाउको हल्लाएर, दृढतापूर्वक "नाइ" भनेर, कराएर, भागेर आदि वा तुरून्तै अन्य व्यक्तिहरूबाट मद्दत खोजेर जस्ता विभिन्न मध्यमबाट अस्वीकार गर्न सक्नुहुन्छ।
  - यौन दुर्व्यवहार असामान्य कार्य हो र यसलाई गोप्य राख्नुहुँदैन।
- बालबालिकालाई यौन दुर्व्यवहारको अनुभव वा उहाँहरूलाई कष्ट दिने गोप्य छुवाइ बारे उहाँहरूले विश्वास गर्न सक्ने वयस्क व्यक्तिलाई भनेर मद्दत खोज्न प्रोत्साहन गर्नुहोस्।
  - वयस्क व्यक्तिले उहाँको कुरामा विश्वास नगरेतापनि, उहाँलाई कसैले विश्वास गरेर मद्दत नगर्दासम्म उहाँले अन्य वयस्क व्यक्तिहरूलाई भनिरहनुपर्छ।

- बालबालिकालाई सामान्य रूपमा आफन्तहरूलाई अंकमाल वा चुम्बनहरू दिन कर नलगाउनुहोस् वा प्रोत्साहन नगर्नुहोस्। बालबालिकाहरूलाई अन्य व्यक्तिहरूसँग राख्नुपर्ने सामान्य सामाजिक दूरी बारे थाहा दिनुहोस्।
- अपराधीहरूलाई प्राय: बच्चालाई योनजन्य क्रियाकलापमा संकग्न गर्न शारीरिक बल प्रयोग गर्न आवश्यक हुँदेन। उनीहरूले अन्य व्यक्तिहरू माथि बच्चाको विश्वास र निर्भरताको फाइदा उठाएर बच्चालाई यौनजन्य कार्यहरू गर्न आकर्षण गर्नेछन्। अभिभावकहरूले आफ्ना बालबालिकाहरूको भावनात्मक सन्तुष्टि सुनिश्चित गर्न उहाँहरूको ख्याल गरेर अपराधीहरूलाई उहाँहरूको फाइदा उठाउनबाट रोक्नको लागि उहाँहरूले चिनेको व्यक्तिहरूमा ध्यान दिनुपर्छ।
- अभिभावकहरूले बालबालिकाहरूको शरीरलाई आदर र स्याहारको साथमा व्यवहार गर्नुपर्छ जसकारण बालबालिकाहरूले सोही तरिकामा आफ्ना शरीरहरूको आदर गर्न सिक्न वा अरूलाई अनुरोध गर्न सक्नुहुन्छ।
- बालबालिकाहरूसँग कुरा गर्नुहोस् र उहाँहरूलाई प्रश्नहरू सोध्न वा उहाँहरूको अनुभव साझा गर्न प्रोत्साहन गर्नुहोस्। उहाँहरूले यौनजन्य दुर्व्यवहारको सामना गर्नुभएको छ भने तपाईं वा अन्य विश्वासिलो वयस्क व्यक्तिहरूलाई भन्नुपर्छ भन्ने कुरा बारे उहाँहरूलाई व्याख्या गर्नुहोस्।

(3) उपेक्षा

बच्चाको आधारभूत आवश्यकताहरूमा ध्यानाकर्षणको कमीले गम्भीर वा दोहोरिएको नमुनालाई जनाउँछ जसले बच्चाको स्वास्थ्य वा विकासलाई खतरामा पार्छ वा असर पार्छ। उपेक्षा निम्न प्रकारहरूका कारण हुन सक्छ:

(a) शारीरिक (आवश्यक खाद्य/कपडा/आश्रय उपलब्ध गराउन असफल, शारीरिक चोटपटक/ग्रसित हुनबाट रोक्न असफल, उचित निगरानीको कमी, नाबालकलाई एक्लै छोड्ने, खतरनाक औषधिहरूको अनुचित भण्डारणले परिणाम स्वरूप बच्चाद्वारा दुर्घटनाजनक अन्तर्ग्रहण हुने वा बच्चालाई औषधि-लिने वातावरणमा राख्नाले परिणाम स्वरूप बच्चाद्वारा खतरनाक औषधिहरू सुग्ने/सास लिने); वा

(b) चिकित्सा (बच्चालाई आवश्यक चिकित्सा वा मानसिक स्वास्थ्य उपचार उपलब्ध गराउन असफल हुने कुराहरू समावेश हुन्छन्); वा

(c) शिक्षा (शिक्षा उपलब्ध गराउन असफल हुने वा बच्चाको अपाङ्गताबाट उत्पन्न हुने शैक्षिक/तालिम आवश्यकताहरूलाई वेवास्ता गर्ने कुराहरू समावेश हुन्छन्)।

उपेक्षा बारे थप जानकारी निम्नानुसार छ छन्।

बच्चाको स्वास्थ्य विकासका लागि निम्न आधारभूत आवश्यकताहरू पूरा हुनुपर्दछ:

- **<u>खाद्यान्न</u>**
  सन्तुलित र पौष्टिक आहार बालबालिकाको उमेर र शारीरिक विकासका लागि उपयुक्त छ र राम्रो खाने बानीले बालबालिकाको उचित शारीरिक विकासमा योगदान पुऱ्याउँछ।

- **<u>व्यक्तिगत स्वच्छता र सरसफाई</u>**
  घरको सफा वातावरण, सफा र सफा सुग्घर कपडाहरू, विभिन्न मौसमी अवस्थाहरूका लागि पर्याप्त/उपयुक्त कपडाहरू र आवश्यक चिकित्सा/मानसिक स्वास्थ्य उपचार बालबालिकाको स्वास्थ्य विकासका लागि अपरिहार्य छ।

- **<u>घरको सुरक्षा</u>**
  दुर्घटनाहरू रोक्नका लागि, बालबालिकालाई घरमा एक्लै छोड्नुहुँदैन र सुरक्षित घर वातावरण सुनिश्चित गर्नुपर्छ। बालबालिकालाई खतरनाक वस्तु/घरायसी औषधिहरूको जोखिमबाट बचाउनका लागि ती वस्तुहरू उचित तरिकाले राख्नुपर्छ।

- **<u>निद्रा र आराम</u>**
  एक शान्त र आरामदायी निद्रा लाग्ने वातावरण प्रदान गर्नाले र एक राम्रो सुत्ने बानी बसाल्नाले बालबालिकालाई आवश्यक पर्ने पर्याप्त आराम सुनिश्चित गर्नेछ।

- **<u>शिक्षा</u>**
  शिक्षा उपलब्ध गराउनाले बालबालिकाको बौद्धिक विकासलाई सहज बनाउनेछ। विशेष स्याहार/शैक्षिक आवश्यकतामा भएका बालबालिकाहरूलाई उचित मूल्याङ्कन, शिक्षा वा तालिमका लागि व्यवस्था मिलाउनुपर्छ।

उपेक्षाका सम्भावित सूचकहरू

- शारीरिक रूपमा, बालबालिकाले कुपोषण, कम तौल र ढिलो शारीरिक विकासका संकेतहरू प्रदर्शन गर्न सक्छन्
- शिशु/प्रि-स्कूल बच्चालाई घरमा एक्लै छोडिन्छ
- विद्यालयमा बारम्बार अनुपस्थित हुने/कारणबिना विद्यालय छोड्ने वा अचानक सम्पर्क गुमाउने
- उपेक्षित शारीरिक समस्याहरू वा पूरा नभएका चिकित्सा/दन्त आवश्यकताहरू
- हेर्दा/देख्दा फोहोर वा फाटेको/पुरानो लुगा लगाएको
- भोकमरी, भिख माग्ने वा खाना चोरीको लगातार गुनासोहरू
- वयस्क वा उचित स्याहारकर्ता बिना घरमा छाड्नु
- खतरनाक औषधिहरू वा जोखिमपूर्ण पदार्थहरूको विषाक्तता/दुर्घटनाजनक अन्तर्ग्रहण
- शिशु/बच्चा शंकास्पद खतरनाक औषधि वा औषधि-सेवन गर्ने उपकरण भएको स्थानहरूको

जोखिममा परेका

उपेक्षा सम्बन्धी अभिभावक/स्याहारकर्ताहरूका सम्भावित सूचकहरू

- अन्य व्यक्तिसँग बच्चालाई भेट गराउन बारम्बार अस्वीकार गर्ने वा बच्चालाई प्रत्यक्ष रूपमा व्यक्तिहरूसँग सञ्चार गर्नेबाट निषेध गर्ने
- बच्चालाई कुनै कारण बिना निरन्तर विद्यालयबाट अनुपस्थित गराउने वा बच्चालाई शिक्षा प्राप्त गर्न निषेध गर्ने
- बच्चालाई कुनै कारण बिना स्वास्थ्य/चिकित्सा फलो-अप वा जाँच प्राप्त गर्न निषेध गर्ने
- कुनै कारण बिना बच्चाको जन्मदर्ताको प्रमाणपत्र/पहिचान कागजातहरूका लागि आवेदन नदिईएको
- बच्चाको उपस्थितिमा शंकास्पद लागुपदार्थहरू सेवन गर्ने

(4) मनोवैज्ञानिक हानि/दुर्व्यवहार

स्याहारकर्ता र बच्चाबीचको व्यवहारात्मक र/वा अन्तरक्रियाको ढाँचा बारम्बार दोहोरिनु वा बच्चाको शारीरिक तथा मनोवैज्ञानिक स्वास्थ्य (भावनात्मक, संज्ञानात्मक, सामाजिक र शारीरिक विकास सहित) लाई अत्याधिक खतरा(हरू) मा पार्ने वा असर(हरू) गर्ने कुरामा सन्दर्भ गर्दछ।

मनोवैज्ञानिक हानि/दुर्व्यवहार बारे थप जानकारी निम्नानुसार छ।

मनोवैज्ञानिक हानि/दुर्व्यवहार निम्न व्यवहारहरूमा सीमित हुन सक्छन्:

<u>अस्वीकृति, आइसोलेसन र अपमान</u>

बच्चाको भावनात्मक आवश्यकता वेवस्ता गर्ने र उसँग अन्तरक्रियाहरूमा भावनात्मक रूपमा अनुपलब्ध हुने, उसलाई सामान्य सामाजिक जीवन नदिने (जस्तै परिवार सदस्य, साथी वा समुदायका अन्य व्यक्तिहरूसँगको अन्तरक्रियाहरूमा अनुचित सीमितता वा प्रतिबन्धहरू राख्ने), बच्चालाई निरन्तर रूपमा कठोर तरिकाले छुट्टाउने, उसलाई अनुचित तरिकाले गाली गर्ने, सार्वजनिक स्थानमा अपमान गर्ने, उसको मजाक उडाउने र बच्चा प्रति छुट्टै व्यवहार गर्ने, उसको व्यक्तिगत मानको अपमान गर्ने।

<u>धम्कीहरू</u>

बच्चालाई शब्दले धम्की दिने र कठोर तरिकाले अनुशासन बुझाउने, बच्चालाई निरन्तर रूपमा उसको सुरक्षा खतरामा छ भनी डर र असुरक्षाको कडा भावना महसुस गराउने (जस्तै, खतरापूर्ण वा डरलाग्दो अवस्थामा बच्चालाई त्याग्ने/छोड्ने धम्की दिने, तिनीहरू पूरा नभएमा हानी वा खतराको धम्कीले कठोर वा अवास्तविक अपेक्षाहरू सेट गर्ने)।

भ्रामक

विकासात्मक रूपमा बच्चासँग अनुचित अन्तरक्रिया गर्ने (जस्तै: वयस्कता, अभिभावकत्व, इनफ्यान्टिलाइजेसन), अनुचित/डेभिएटेड उपाय र अवधारणाहरू विकास गरेर बच्चाको सन्दर्भ भित्र बच्चाको समाजिकीकरण र सामाजिक विकासलाई विफल तुल्याउने (जस्तै: बच्चाको आज्ञाकारीतालाई अत्यन्तै प्रबल अभिभावकीय व्यवहारहरू, बच्चाको सही र गलत बारे अवधारणलाई भ्रमित गराउने बच्चाको जीवनलाई हेरफेर वा माइक्रो-म्यानेज गर्ने, ग्लानी महसुस गराउने वा तनाव उत्पन्न गराउने)।

मनोवैज्ञानिक हानि/दुर्व्यवहारका सम्भावित सूचकहरू

- मनोवैज्ञानिक रूपमा, बच्चा कम तौलको वा निर्बल, विकासात्मक रूपमा ढिलो, खाना विकारबाट ग्रस्त, मनोवैज्ञानिक वा भावनात्मक अशान्तिबाट निम्तिने शारीरिक असहजता वा लक्षणहरू भएको छ (जस्तै: टाउको दुख्ने, पेट दुख्ने, पखला लाग्ने, वान्ता हुने, छाला एलर्जीहरू, आदि।)
- व्यवहारात्मक रूपमा, बच्चाले अन्य व्यक्ति र विश्व बाहिरका व्यक्तिसँग सम्पर्क रोकेर थकानका लक्षणहरू देखाउन सक्छ (जस्तै: बानीको रूपमा नङ टोक्ने, कपाल-तान्ने, बुढी औंला-चुस्ने, टाउको-ठोक्के र शरीर-घुमाउने, आदि), भिजाउने, स्वयं-हानिको प्रवृत्ति

मनोवैज्ञानिक हानि/दुर्व्यवहारसँग सम्बन्धित आमाबुवा/स्याहारकर्ताहरूको सम्भावित सूचकहरू

- बच्चासँग अलग वा बेपरवाह हुने, प्राय: बच्चालाई एक्लै पार्ने र उसलाई बेवास्ता गर्ने वा नराम्रोसँग व्यवहार गर्ने, बच्चालाई बारम्बर रूपमा निरन्तर कराउने वा अपमान गर्ने
- बच्चाको उमेरको लागि अनुचित हुने वयस्कका जिम्मेवारीहरू प्राय: बच्चालाई लिने बनाउने, बच्चालाई उसका विचार, भावना, ईच्छाहरू व्यक्त गर्न रोक्ने, डेभिएन्ट वा अपराधी व्यवहार प्रोत्साहन गर्ने
- विचित्र सजाय, अप्रत्याशित व्यवहार
- बारम्बार रूपमा बच्चालाई वास्तविक प्रमाण बिना हानी पुर्याउने/नराम्रो व्यवहार गर्ने अन्य व्यक्तिलाई आरोप लगाउने, बच्चालाई अनावश्यक अनुसन्धानका प्रक्रियाहरू दोहोर्‍याउन लगाउने

बच्चाको शारीरिक र मनोवैज्ञानिक सुरक्षालाई सुरक्षित राख्ने

बालबालिकाहरूलाई माया र महत्त्व दिनुपर्छ जसकारण उनीहरू शारीरिक, मनोवैज्ञानिक र सामाजिक पक्षहरूमा सुरक्षित र स्वास्थ्य तरिकाले बढ्न र विकास हुन सक्छन्। सोही समयमा, बालबालिकाले आफ्नो ख्याल राख्न र दैनिक जीवनको सामना गर्न सिक्न पनि आवश्यक हुन्छ। बालबालिकाहरूसँग उनीहरूको आफ्नै दृष्टिकोण अभिव्यक्त गर्ने, सकारात्मक स्वयं-छवि र आत्मविश्वास निर्माण गर्ने, पहिचान थाहा हुने र राम्रो अन्तरव्यक्तिगत सम्बन्धहरू बनाउने अवसर हुनुपर्छ।

बालबालिकाको शारीरिक र मनोवैज्ञानिक स्वास्थ्यको सामान्य विकास सुनिश्चित गर्नको लागि, आमाबुवा वा स्याहारकर्ताहरूले बालबालिकालाई पर्याप्त स्याहार, प्रोत्साहन र समर्थन उपलब्ध गराउनुपर्छ। खेल, कुराकानी र उचित शारीरिक भावहरु/स्पर्शहरू पनि महत्त्वपूर्ण छन्। बालबालिकाहरूले केही कुरा गलत गर्दा, अमाबुवाहरूले उनीहरूलाई धैर्यताको साथमा सिकाउनुपर्छ र निर्देशन दिनुपर्छ। यो बालबालिकाको आत्मविश्वास, भावनात्मक समायोजन, लचिलोपन र भविष्यमा सकारात्मकर विश्वसनीय अन्तर व्यक्तिगत सम्बन्धको विकासमा सर्वोच्च महत्त्व हो।

हानि/दुर्व्यवहार र अपराधी बाट बच्चालाई मद्दत गर्न हामी के गर्न सक्छौं?

- बच्चाको शारीरिक वा मनोवैज्ञानिक सुरक्षा खतरा वा जोखिममा छ भन्ने शंका लागेमा, जति सक्दो छिटो अवस्थालाई अन्वेषण गरेर र सहायताका लागि अनुरोध गरेर यसलाई गम्भीरतापूर्वक लिनुपर्छ।
- हानि/दुर्व्यवहार पुऱ्याइएको बच्चाले घटनाको खुलासाका परिणामहरूबारे चिन्ता लिन सक्छ। अल्पसंख्यक जातीयहरूका केही बालबालिकाहरू पनि तिनीहरूको सांस्कृतिक पृष्ठभूमिद्वारा प्रभावित भए अनुसार घटनाको खुलासा गर्न पछि हटेको वा हिचकिचाएको जस्तो देखिन सक्छन्। तपाईंको बच्चाले कुनै पनि चिन्ता वा उत्सुकता व्यक्त गर्नुहुन्छ भने, उहाँका भावनाहरू बुझ्नुपर्छ र उसका चिन्ताहरूलाई कम गर्न सम्भव भएसम्म छिटो सहायता दिनुपर्छ। बच्चालाई भविष्यमा हुने हानिबाट बच्नका लागि खुलासाको महत्त्वबारे बुझ्न उसलाई मद्दत गरेर घटनाको खुलासा गर्न पनि प्रोत्साहन गर्नुपर्छ।
- अपराधीहरूलाई उनीहरूको व्यवहारमा समस्याहरू हुन सक्छन् भन्ने कुरा आवश्यक रूपमा महसुस नहुन सक्छ। उनीहरू समस्याहरूबारे अवगत भएपनि, उनीहरू प्राय: त्यसलाई नियन्त्रण गर्न असमर्थ हुन्छन् वा सहायता खोज्न आवश्यक नभएको अनुभव गर्न सक्छ। उनीहरूलाई चिनेका मानिसहरूले सम्भव भएसम्म छिटो सहायता खोज्नका लागि उनीहरूलाई प्रोत्साहन गर्न सक्छन्।
- कुनै पनि व्यक्ति वा परिवारहरूलाई ठूलो वा सानो स्केलका समस्याहरू हुन्छन्। बच्चालाई हानी पुऱ्याउने/दुर्व्यवहार गर्नाले व्यक्तिगत वा पारिवारिक समस्याहरूको संकेत हुन सक्छ। प्रत्येक कठिनाइहरूको जहिले पनि समाधान हुन्छ भनी जान्नाले चोट पुर्याएको/दुर्व्यवहार सहेका बच्चाहरू र अपराधीले सामना गरेका कठिनाइहरूको सामना गर्न पेशागत सहायताको आवश्यकता समान हुन्छ ।
- बालबालिकाको विकासबारे ख्याल गर्ने सबैजनाले बालबालिकाको हानि/दुर्व्यवहारको समस्याको जागरुकता जगाउन र समस्याको गम्भीरता र व्यापक परिणामको असरमा संलग्न हुन सक्षम हुनेछन् भन्ने आशा राखिएको छ।
- बच्चालाई हानि/दुर्व्यवहार भएको पाउनुहुन्छ भने, कृपया सम्भव भएसम्म छिटो सम्बन्धित

संगठन वा सामाजिक कल्याण विभाग हटलाइन (टेलिफोन: 2343 2255) वा पारिवारिक तथा बाल सुरक्षा सेवा एकाइको सम्बन्धित जिल्लालाई सम्पर्क गर्नुहोस्।

पारिवारिक तथा बाल संरक्षण सेवा एकाइलाई सम्पर्क गर्नका लागि, https://www.swd.gov.hk/storage/asset/section/570/tc/family/FCPSU_Leaflet_Nepali_May2024.pdf